

א

א. כתב הרמב"ם בתחילת ספר ה"ד, וז"ל: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא מציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצא".
 והנה כל הענינים שבספר ה"ד הם - הלכות כמ"ש בהקדמתו לספרו).
 ומה שגם הענין ד"ל ידע שיש שם מצוי ראשון וכו"ו הוא "יסוד היסודות ועמוד החכמות" - (מדכתבו הרמב"ם לא בהקדמתו לספרו, כיא בספרו גופא) הוא הלכה.

וצריך להבין: הידיעה "שיש שם מצוי ראשון וכו"ו היא יסוד כל התורה, כי אם לא יתאמת מציאות השם... לא תהי' האמנה בתורה" - אבל "הלכה" ענינה פסק דין הנוגע לפועל, ומה שייך לומר בענין הנ"ל (שידיעה זו היא "יסוד כו"ו") שהיא הלכה?

לכאורה אפשר לומר, שגם כידועה זו יש נפק"מ למעשה: מכיון ש"לידע שיש שם מצוי ראשון וכו"ו הוא ה"יסוד" וה"עמוד" לכל עניני התורה כולה, הרי זה מחייב שהתחלה בלימוד התורה צריכה להיות בענין זה דוקא; וכן - שהמענה לשאלה בזה קודמת? למענה לשאלות אחרות.

אבל הסבר זה אינו מספיק, כי עפ"י, שלח"מ של יסוד התורה יש חובת הקדימה ללימוד שאר הלכות התורה, ה"ז לא רק בנוגע להלכות הראשונות (הלכה א"ז שבפרק הראשון) כ"א גם בנוגע לכל "הלכות יסודי התורה"³

ההלכות שבי"ד - עכ"פ אלו שהן באותו הספר מארבעה עשר הספרים חלקי [וכפי שזה מוכן גם מסודר ההלכות שברמב"ם, שהרי ודאי שמדויק גם סדר ההלכות הנכללות בהן זו עיקר התורה ויסודותיה".

1) לשון הי"פירושי לספר ה"ד בתחילתו. - וזאת למודעי: בכמה דברים שבפנים ושבהערות יש לציין ולהעיר מספרי גדולי ישראל האמתיים. אבל ע"פ דברי הרמב"ם בהקדמתו שכונתנו שלא ידע אדם צריך לחיבר אחר בעולם בנין כו"ו לאור שיקרא חיבור זה - באו כאן (בעיקר) רק ציונים אחדים לספרו מר"י, וגו"ו רק לשפירא דמילתא.

2) ע"י הפס"י ברמב"ם ה"ל ח"ז פ"ד ה"ח. שר"ע י"ד סרמ"ז ס"ד.

3) וכמו שכתב בי"פירושי שם בנוגע לכל הלכות יסודי התורה, שהטעם שיקראו כ"ו הוא י"פ"י שהמצות הנכללות בהן זו עיקר התורה ויסודותיה".

4) כן הובא (ר"ת ז"ת) בכל מקום - ובפרט בח"מ הרמב"ם למר"י קדוש לתחלתה "מורה הנבוכים". וכן נקרא בכמה ראשונים. וכ"ה בכמה אחרוני המסתיקים (ראה הערת קאפח).

יד החזקה - ולכן גם צ"ל סדר לימודו באופן זה: בראש ובראשונה - הלכות (הראשונות) המדברות כי"מציאות ה"ו שהוא "יסוד (לכל) היסודות"; לאחר - שאר "הלכות יסודי התורה" (ובהם גופא - תחילת הלימוד צ"ל בעניני ארבעה פרקים הראשונים ש"קוראין אותו פרדס"); ואח"כ - ההלכות שלאחריהם].

ואעפ"כ, כשמפרט הרמב"ם ומבאר את "הלכות יסודי התורה" (שלאחר הלכות הראשונות - הלכה א"ז) אינו מדגיש (בפנים הספר, כ"א בה"כותרת") שהם "יסודי התורה" כבדי להגיש עי"ז חובת הקדימה בלימוד?

ועוד (וג"ו עיקר) - תא חזי מה עמא דבר - שלא כזה הוא סדר הלימוד הנהוג. וראה ה"ל ת"ת לאד"ה"ו ו"ש"ו.

ב. גם צלה"ב כמה פרטים בלשון הרמב"ם, המדויק בתכלית, כנודע, ומהם:

4) ויתירה מזו: דרבו של הרמב"ם לטחום במקום אחד את דבריו כי סומך על מ"ש כבר במקום אחד מקורם לזה, אבל לא על מה שיבא לפנינו (יד מלאכי כללי הרמב"ם ו'). ובמילא: כאם ילמוד את ההלכות שברמב"ם בסדר שונה - הרי (במקומות אלו שהרמב"ם סמך על מ"ש לפניו) לא ידע פירוש הסתום!

5) ראה גם ראש אמנה (להר"י אברבנאל) ספ"ו (וראה גם שם פ"כ ד"ה הנה התחיל): "שהיסוד הזה... אינו במדרגה שוה לשאר היסודות, אבל הוא יסוד ושרש לכולם... והוא אמרו יסוד היסודות".

6) ה"ל יסודות פ"ד ה"א.
 ומ"ש שם ש"אין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנחמלא כריסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכינוצא בהם משאר המצות" - כוונתו ב"לטייל בפרדס" היא למה שכתב לפניו "לידע ולהשיג כל הדברים על בוריהן; אבל אין מקום לומר שמי שלא נתמלא כריסו לחם ובשר לא ילמוד כלל ארבעה פרקים הראשונים - כי לפי"ז נמצא, שיחמש מצות האל"ה (שכתבם הרמב"ם רק בפרקים אלו) ויעזם רק אלו שנחמלא כריסם כ"ו וראה מר"י ח"א ספ"ב. וראה שם פ"ח. מאמר תחית המתים שלו.

7) לבר מענין הנבואה, שכתב (פ"י): מיסודי הדת כ"ו.

8) ויתירה מזו: גם הענינים של כל ספרי המדע יצ"ד אדם לידע אותם תחלת הכלל, לפי "שהם עיקר דת משה רבינו ע"ה" (הקדמת הרמב"ם - בחלוקת החיבוי ליד ספרים), ואעפ"כ - לא כתב בהנחלת דספר המדע (אפי" לא בה"כותרת") שהם עיקר הדת.

9) ונעפ"ז יזחוק מ"ש "לטייל בפרדס" - ולא "ליכנס בפרדס", כולשון (מחנה יד, ב) שכתב לפניו "ארבעה נכנסו לפרדס" - כי בזה מדגיש, שדוקא הטייל בפרדס, היינו: שהעבד וההסתכלות בענינים אלו [בדוגמת אדם המטייל בפרדס (כפשוטו), שהוא מתעבך בו זמן רב ומסתכל בדבריו המצאיים בו ומתענג עליהם] אין ראוי אלא למי שנחמלא כריסו כ"ו, משא"כ לימוד הענינים שבר' פרקים הראשונים (באופן של "כניסה לבד" - וכמ"ש הרמב"ם (שם פ"ב ה"א, פ"ז ה"ו) ד"כריסו אלו... כמו טיפה מן היסוד" והדברים האלו... כמו מולי) צריך להיות לפני לימוד "האסור והמותר כ"ו" - כפי סדר ההלכות שסידר הרמב"ם.